

Platyperigea kadenii (Lepidoptera: Noctuidae), nieuw voor de Belgische fauna

Chris Snyers & Willy De Prins

Abstract. *Platyperigea kadenii* (Lepidoptera: Noctuidae), a species new to Belgium
The first Belgian specimen of *Platyperigea kadenii* (Freyer, 1836) was observed and photographed at Moen (Province of West-Vlaanderen) on 08 July 2006. In 2007 the species was recorded from four localities in the provinces of Hainaut, Limburg, and Vlaams-Brabant.

Résumé. *Platyperigea kadenii* (Lepidoptera: Noctuidae), une espèce nouvelle pour la faune belge

Le premier exemplaire belge de *Platyperigea kadenii* (Freyer, 1836) fut observé et photographié à Moen (province de Flandre Occidentale) le 08 juillet 2006. Au cours de 2007, cette espèce fut mentionnée de quatre nouvelles localités dans les provinces du Hainaut, du Limbourg et du Brabant Flamand.

Key words: *Platyperigea kadenii* – Faunistics – Belgium – First record.

Snyers, C.: Floraliënlaan 324 B-2600 Antwerpen, Belgium. nachtvinders.be@gmail.com.

De Prins, W.: Dorpstraat 401B, B-3061 Leefdaal, Belgium. willy.deprins@gmail.com.

Op 08 juli 2006 werd het eerste Belgische exemplaar van *Platyperigea kadenii* (Freyer, 1836) gefotografeerd te Moen (West-Vlaanderen) door P. Vantiegheem. In datzelfde jaar raakten geen andere waarnemingen in België bekend van deze soort, maar in 2007 werden een tiental exemplaren waargenomen op niet minder dan vijf nieuwe lokaliteiten. Het eerste exemplaar uit deze reeks werd gefotografeerd te Antoing (Hainaut) op 16 juni 2007, leg. B. Dedeken, G. De Prins & C. Snyers, det. W. Veraghtert. Nadien volgden 1 ex. op 11 augustus en 1 ex. op 06 oktober 2007, telkens te Rongy (Hainaut), leg. B. Dedeken & C. Snyers; 1 ex. op 13 september te Engsbergen (Tessenderlo, Limburg), leg. F. Van de Meutter; 1 ex. op 06 september, 1 ex. op 22 september en 3 ex. op 04 oktober telkens te Sint-Katarina-Lombeek, leg. S. Van Cleynenbreugel; 1 ex. op 03 oktober te Anhée-sur-Meuse (Namur), leg. S. Dupont. Het feit dat er in Sint-Katarina-Lombeek zoveel exemplaren in een zo korte periode waargenomen werden, zou kunnen duiden op een bestaande populatie. Een definitieve conclusie is evenwel nog niet te trekken omdat *P. kadenii* bekend staat om zijn migratieneigingen en om enkele recente noordwaartse uitbreidingen van zijn areaal, vooral in het westelijk deel van zijn verspreidingsgebied (Frankrijk, Zwitserland) (Fibiger & Hacker 2007: 81).

Verspreiding

Ook in Nederland is *P. kadenii* aan een felle opmars bezig. Het eerste Nederlandse exemplaar werd op 05 september 2006 te Brielle (Zuid-Holland) waargenomen en later raakten een tiental exemplaren bekend van acht vindplaatsen in de provincies Noord-Holland, Limburg en Zeeland (van Vuure 2007).

Fig. 1. *Platyperigea kadenii* (Freyer, 1836); 1.– België, Hainaut, Rongy, 06 oktober 2007, leg. en foto C. Snyers; 2.– België, Namur, Anhée-sur-Meuse, 03 oktober 2007, leg. en foto S. Dupont.

In Duitsland (Kratochwill 2005) en in Groot-Brittannië wordt de soort reeds sinds 2002 waargenomen. Het eerste Britse exemplaar werd in een lichtval gevangen te Kent in 2002 (Clancy & Honey 2003) en sindsdien is de soort een regelmatige immigrant, vooral in het zuidelijk deel van Groot-Brittannië. De beste periode was september en oktober 2005 toen tientallen exemplaren werden opgetekend te Dungeness, Kent (Kimber 2008).

Het areaal van deze ponto-mediterrane soort heeft de laatste jaren een snelle uitbreiding in Zuid- en Oost-Europa gekend. Ebert (1997) omschrijft het verspreidingsgebied van *P. kadenii* als Zuid-Europa: van Noord-Oost-Spanje over Italië tot de Balkan en verder oostwaarts tot Zuid-Rusland en Klein-Azië. Noordwaarts loopt het areaal tot aan de zuidelijke Alpen in het oosten van Oostenrijk, het zuiden van Slowakije en Roemenië. De soort komt ook voor in Zuid-Polen (Fibiger & Hacker 2007: 81). In Frankrijk is de soort vooral bekend uit het zuiden maar er werd de laatste jaren een verschuiving naar het noorden vastgesteld met diverse waarnemingen uit de Parijse regio (Robineau *et al.* 2007). Nochtans is verwarring, en foutieve identificatie, niet uit te sluiten in Zuid-West-Europa waar de nauw verwante soort *Platyperigea proxima* (Rambur, 1837) voorkomt. Deze soort is vermeld uit Frankrijk, Portugal, Spanje en de mediterrane eilanden Sardinië, Sicilië en de Balearen. Daardoor zou het logischer zijn als deze soort in Noord-West-Europa zou opduiken in plaats van zijn Zuid-Oost-Europese verwant (Clancy & Honey 2003).

Beide soorten komen sympatrisch voor in Catalonië, de Provence, Sardinië en Sicilië (Fibiger & Hacker 2007: 79). De oostgrens van het areaal van *P. kadenii* is nog onvoldoende bestudeerd, maar lijkt te lopen van het meest zuidoostelijke deel van Europees Rusland tot de Kaukasus en Transkaukasië met enkele geïsoleerde gebieden op de noordelijke hellingen van het Elboersgebergte in Iran (Mazandaran) en Turkmenistan (Fibiger & Hacker 2007: 81).

Kenmerken van de soort

Deze grijze stofuil met sterk contrasterende niervlekken en zeer bleke (bijna witte) achtervleugels is karakteristiek, maar gezien hij niet afgebeeld is in het veel gebruikte boek van Waring & Townsend (2007) kan de determinatie voor de nodige problemen zorgen bij onervaren entomologen. *P. kadenii* lijkt uiterlijk enigszins op *Paradrina clavipalpis* (Scopoli, 1763), maar is egaler, grijzer en hij vertoont erg kleine, donkerbruine ringvlekken, naast de reeds genoemde contrasterende niervlekken. De gedeeltelijk witomrande, donkerbruine stippen die de golflijn afboorden, zijn eveneens kenmerkend. De onderzijde is veel lichter dan in *P. clavipalpis*. Verwarring is, zoals reeds vermeld, verder mogelijk met de in Noord-West-Europa nog niet vastgestelde *P. proxima*, een atlantico-mediterrane uil, en een zekere identificatie is slechts mogelijk door genitaalonderzoek (Clancy & Honey 2003). Bij de mannetjes zijn de uiteinden van de valven duidelijk verschillend en de aedeagus van *P. proxima* bevat, behalve een grote doorn, drie grote cornuti naast een veld met erg kleine doortjes. Bij *P. kadenii* ontbreekt de grote doorn en bestaat het veld cornuti uit enkele tientallen stuks van ongeveer dezelfde grootte. Bij de vrouwtjes zijn er vooral verschillen in de vorm van de bursa copulatrix en het gechitiniseerd deel van de ductus bursae. Zie de figuren 30–31 en 174–175 bij Fibiger & Hacker (2007).

Biologie

De rups van *P. kadenii* leeft polyfaag op verschillende kruidachtige planten en overwintert. Verpopping vindt plaats in de lente. De soort vliegt in twee elkaar overlappende generaties van juni tot oktober. De adulten komen op licht. Van deze grijze stofuil is geweten dat hij trekneigingen vertoont (Robineau *et al.* 2007). De soort verkiest droge, xerotherme, rotsachtige biotopen (Fibiger & Hacker 2007: 81).

Systematiek

In de lijst Noctuidae van Fauna Europaea (Fibiger & Skule 2007) wordt de soort *Platyperigea kadenii* genoemd. In dit tijdschrift volgen we die lijst consequent. De soort behoort tot de subfamilie Hadeninae en het tribus Caradrini. De ca. 150 soorten uit dit tribus hebben steeds voor veel determineerproblemen gezorgd, niet in het minst om hun meestal monotone grijs-bruine grondkleur, en in vele musea staan de dieren uit deze groep bij elkaar met de vermelding “te determineren”. Hacker (2004) heeft een aanvang gemaakt met een taxonomische revisie van de hele groep en de uiteindelijke resultaten zijn gepubliceerd in Fibiger & Hacker (2007). Daarin wordt *Platyperigea* Smith, 1894 opgevat als een subgenus van *Caradrina* Ochsenheimer, 1816. Andere subgenera van dat genus zijn *Boursinidrina* Hacker, 2004, *Kalchbergiana* Hacker, 2004, *Eremodrina* Boursin, 1937 en *Paradrina* Boursin, 1937. Volgens dit systeem moet de nieuwe Belgische soort dus geciteerd worden als *Caradrina (Platyperigea) kadenii* Freyer, 1836.

Dankwoord

Wij houden eraan de volgende personen te danken voor het meedelen van hun waarnemingen en opmerkingen bij eerdere versies van dit artikel: B. Dedeken, G. De Prins, S. Dupont, W. N. Ellis, S. Van Cleynenbreugel, F. Van de Meutter, P. Vantieghem en W. Veraghtert.

References

- Clancy, S. P. & Honey, M. R. 2003. Clancy's Rustic *Platyperigea kadenii* (Freyer) – the first British record. — *Atropos* **20**: 14–16.
- Ebert, G. 1997. *Die Schmetterlinge Baden-Württembergs*. Band **6** Nachtfalter IV. — Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart, pp. 289-290.
- Ebert, G. 2005. *Die Schmetterlinge Baden-Württembergs* **10**. Noctuidae. — Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Fibiger, M. & Hacker, H. 2007. *Noctuidae Europaea*. Volume 9. *Amphipyrinae, Condicinae, Eriopinae, Xyleninae* (part). Entomological Press, Sorø, 410 pp., incl. 12 kleurenplaten.
- Fibiger, M. & Skule, B. 2007. Fauna Europaea, Noctuidae. – In: Karsholt, O. & van Nieukerken (Eds.) *Fauna Europaea, Lepidoptera*. — Fauna Europaea, Version 1.3. www.faunaeur.org.
- Hacker, H. 2004. Revision of the genus *Caradrina* Ochsenheimer, 1816, with notes on other genera of the tribus Caradrini (Lepidoptera, Noctuidae). — *Esperiana* **10**: 7–690, pls. 1–27.
- Kimber, I. 2008. *UK Moths*. — www.ukmoths.org.uk/index.php. [11 februari 2008].
- Kratochwill, M. 2005. *Caradrina kadenii* (Freyer, 1836) – neu für Bayern. — *Beiträge zur bayerischen Entomofaunistik* **7**: 137–138.
- Robineau 2007. *Guide des papillons nocturnes de France*. — Delachaux et Niestlé SA, Paris, pp. 121–122.
- van Vuure, J. 2007. *Platyperigea kadenii* (Lepidoptera: Noctuidae) heeft Nederland bereikt. — *Entomologische Berichten* **67**(4): 151–152.
- Waring, P. & Townsend, M. 2007. *Nachtvlinders. Veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten*. — Tirion Natuur, Zutphen, 432 pp.
-